

www.dereta.rs

Biblioteka
XX vek

Urednik izdanja
Aleksandar Šurbatović

Naslov originala
Jens Bjørneboe
FRIHETENS ØYEBLIKK

This translation has been published
with the financial support of NORLA.

Copyright © Gyldendal Norsk Forlag AS 1966
Copyright © ovog izdanja dela *DERETA doo*

JENS BJERNEBUE

ISTORIJA BESTIJALNOSTI I:

TRENUTAK
SLOBODE

HAJLIGENBERŠKI RUKOPIS

Prevod s norveškog

Ratka Krsmanović Isailović

Beograd

2017.

DERETA

SVET JE MOJ DORUČAK ILI: SVET KAO VOLJA I BESTIJALNOST

*U poslednjem stadijumu otuđenja, kad čovek
postaje samom sebi nevažan, nastaje sloboda...*

JENS BJERNEBUE

Grigorij Čhartišvili, alias Boris Akunjin, nije ga zaboravio u njegovoj monumentalnoj studiji *Pisac i samoubistvo*. Iako mu posvećuje tek nekoliko redova, pa još kritičkih i ironičkih, uzimajući smrt Ulrike Majnhof u nemačkom zatvoru tek kao povod za Bjernebueovo samoubistvo i smatrajući da bi ono svakako usledilo i bez toga, Čhartišvili se nije upuštao u detaljniju tekstualnu razgradnju njegovog opusa, niti se bavio vrednovanjem njegovog književnog prisustva i nasleđa u nastanjivim prostorima norveške i evropske modernističke tradicije.

Danas, kada jedna takva studija naprosto vapi za aneksom, pre svega pisaca poput Dejvida Fostera Volasa, na primer, a i srazmerno Bjernebueovom književnom reaktualizovanju i mnogo opširnijem pozicioniranju kao pisca, književnog gorostasa i preteče jednog od evropskih književnih radikalizama u svakom smislu, u trenutku

pojavljivanja prvog prevoda nekog njegovog dela na srpski jezik, njegovo dosadašnje odsustvo se čini kao dramatičan izdavački propust.

* * *

Kada je 1976. okončao svoj život samoubistvom, u pedeset šestoj godini života, Jens Bjernebue već je bio uveliko poznat, priznat, pa i slavan pisac. On možda nije bio kanonizovan za života i nije zauzimaio ono mesto koje mu danas s pravom pripada, ali je u hijerarhiji norveških modernista svakako bio među vodećima. Njegova čisto književna reputacija nije, međutim, počivala na imanentno tekstualnim sadržajima njegovih prozних tvorevina, ali im je svakako dugovala. Svojevrсна ekscesivnost koja se redovno vezivala uz njegovo ime, kontroverze, skandali i provokacije u istoj su meri neodvojivi deo njegovog književnog imidža, i tek u skorije vreme njegova književna zaostavština počela je da govori sama za sebe, a ne tek kao svojevrсна proteza, ispomoć u odgonetanju njegovih karakteroloških svojstava.

Alkoholičar još od dvanaeste godine, latentni samoubica još od trinaeste, kada čini prvi pokušaj samoubistva neuspešnim vešanjem (a što će ipak uspešno ponoviti 1976), Bjernebue je već odranije akontiran kao „prokleti pesnik” i ovu će destruktivnu stranu svoje ličnosti kapitalizovati čak i kao veoma plodotvoran pisac. Bjernebue-ova „fajterska” priroda, njegov radikalni kritički i humanistički angažman, te ideološki salto u korist ekstremno levih ideologija i viđenja sveta nije nešto što u norveškoj književnoj tradiciji treba da čudi. Kritički angažman ogromne većine norveških najeminentnijih pisaca, njihov

rigoristički, beskompromisni i duboko etički dijalog sa norveškim društvom star je, bezmalo, koliko i sama norveška književnost i posve joj konotira. Još i danas je on lako uočljiv kod klasiciste Bjernsona, korifeja Ibzena, velikana Jonasa Lija, reformatora Hamsuna, ali i sledbenika kakav je Jan Ćerstad. Na tom planu Bjernebue nije nikakav izuzetak i tek ga stepen radikalizacije, zapravo militarizacije njegove ideologije i kritičke konfrontacije sa vlastitim društvom čini anomalijom.

Rođen 1920. u porodici nemačkog porekla (porodica je imigrirala iz Nemačke u Norvešku još u sedamnaestom veku), Bjernebue se u norveški književni život uključio 1951. pesničkom zbirkom *Dikt*. Ta rana fascinacija religioznim motivima i teološkim preokupacijama već naredne godine ustupa mesto socijalnim sadržajima koje on počinje da neguje u seriji romana (*Før Hanen Galer*, 1952, *Jonas*, 1955. i *Den Onde Hyrde*, 1960). Kritički raspon te proze kreće se od nepravdi školskog i zatvorskog sistema do regulatornih previda u sankcionisanju krivaca iz Drugog svetskog rata, u čemu Bjernebue vidi farsičnu nepravdu.

No nakon četvorogodišnje ćutnje, 1964. pojavljuje se sa *Drømen og hjulet* (*San na točkovima*), nepravedno zapostavljenim dokumentarističkim romanom. Taj roman je posvećen Ragnhild Teodori Jelsen (1875–1908), pomalo zaboravljenoj ikoni norveške književnosti s kraja devetnaestog i početka dvadesetog veka, u kojoj je Bjernebue video veliki potencijal, ali i veliku preteču norveških literarnih modernista. Gotovo ponesen njenom ekscenornom prirodom, kontroverzama vezanim za seksualni život, ali i za jednu vrstu nametnute književne izolacije, tokom koje ona stvara svoje romane zainteresovana za stalno

prisutan konflikt između starog ruralnog društva i modernog industrijskog ekspanzionizma, Bjernebue, možda zato što Ragnhild Jensen takođe završava život samoubištvo, vidi u ovoj unikatnoj književnoj pojavi mogućnost identifikacije. Privlačan mu je, takođe, književni raspon njenih formalnih preokupacija, od negovanja romanesknog stila u maniru *art nouvea* do pomalo egzibicionističke fatalističke dekadencije...

Ali tek 1966, objavljivanjem romana *Trenutak slobode*, prvog dela trilogije *Istorija bestijalnosti*, koju okončava 1973. *Tišinom*, završnim romanom trilogije, Bjernebue postaje pisac velikog formata i ikonička pojava na norveškom ali i evropskom književnom nebu.

Nakon ove trilogije usledile su samo još tri knjige, u Norveškoj zabranjeni roman *Uten en tråd* 1967, te roman *Haiene* 1974. i drama *Blue Jeans* 1976. *Uten en tråd*, iako i nije reprezentativan u smislu da otkriva književnu briljantnost prvog reda, nakon sudske zabrane i afere oko zaplene knjige i suđenja u Norveškoj, postiže veliki komercijalni uspeh u inostranstvu.

* * *

O čemu govori *Trenutak slobode*, prvi deo trilogije *Istorija bestijalnosti*?

U pitanju je roman u prvom licu koji nam „priča” narator sa boravištem u Hajligenbergu, malom alpskom kalvinističkom gradiću u dolini... Još na prvim stranama autor sebe naziva apokaliptičarem, što je dobra inicijacija u vlastiti iskaz s obzirom na deprimentnu narav predstojećeg sadržaja. U životnoj fazi koja već vapi za rekapitulacijom izvesnih životnih dešavanja, pa iako biološki ne baš na pragu

smrti (autoru je tek četrdeset šest godina!), sudski poslužitelj (to je, naime, zanimanje naratora) opservira svet i pojave u njemu, ali u još većoj meri tendenciozno slika njegove nastranosti... Od prvih redova imamo posla sa zajedljivim i ciničnim junakom, koji je to najpre prema sebi. Sebe smatra „beznačajnim i najbednijim od svih”, a samo nekoliko redova kasnije signalizira čitaocu vlastitu zavist i zlobu.

Smernice svog romana, ideološko uputstvo za pravilno tekstualno učitavanje, Bjernebue nam daje još od prvih stranica. Silne naslage mizantropije, te prilično ubojita cinična perspektiva ukazuju se u eruptivnim slojevima ovog jezika kao svojevrsno pravilo... Uzimajući nepravdu za srž prava, travestirajući ustrojstvo, ali i destabilizujući normirani etički sistem, Bjernebue se veoma beskompromisno ukazuje kao nihilistički pesnik u svom najtransparentnijem izdanju („svet je pun zvezda i izmeta”!).

Počevši od premise da je „sloboda jedino na svetu još užasnija od istine”, Bjernebue, suptilno, sa ličnog prelazi na opšti plan. U tom vrednovanju, ili bolje reći redefinisavanju opštih humanih vrednosti, otkrivamo golemu pukotinu, ali pukotinu koja nije ni u čijem vlasništvu, već je nedefinisani geografski posed svih, posed koji svi nastanjuju svojim grotesknim nasiljem i strategijama razaranja. Rusi, Amerikanci, Nemci pre svih... Nijedan etnicitet nije amnestiran.

Otud valjda kod naratora (autora) toliko potrebe za cinizmom, koji postaje ne samo narativni manir nego su njegove poprimajuće forme invencije takve da one na momente postaju virtuozne. Tako se „rat, mučenje, politika i tome slično” ukazuju kao „umirujuće stvari”, ali upravo je to suštinski domen proze Jensa Bjernebuea, kad ona

iz agresivne apokaliptike prelazi u humor. Inače se crnilo njegove vizije ne bi moglo podneti. Ovaj humor, subtilan i kamufliran („nakon smrti Nemci idu u Nemačku Demokratsku Republiku“!), gotovo histeričnom logoreičnošću, ima najpre književnu i dramaturšku funkciju uspostavljanja distance, ali stremlje i maestralnom konvertovanju književnih kodova koje dopušta učitavanja raznih vrsta i vodi deregulaciji naracije.

Upravo zato pitanje književne kontekstualizacije Jensa Bjernebuea nameće se kao veoma bitno. Kad to kažemo, imamo najpre u vidu potrebu ili mogućnost da ga obuhvatimo onim registrom književne vizije koji nam se u evropskom književnom prostoru čini suvislim. Ako je Luj Ferdinand Selin moguće analogno polje, onda je on to pre svega po apokaliptičnosti svoje književne ideologije, a manje po književnom postupku.

I u mračnom, dehumanizovanom Selinovom svetu, svako snuje smrt svome bližnjem, i njegov junak je kao i Bjernebueov anarhoindividualista, kojeg uz sebe ne vezuje nijedan postojeći sistem, ali ne zbog svoje manjkavosti, nego jednostavno što nikakvog sistema i nema. „Tehnička lepota“, izraz koji gotovo u parodijskom ključu Bjernebue koristi za istrebljenje (s napomenom da „koncentracioni logori nisu potekli od Ničea nego od Vagnera“), blizak je Selinovoј ideji destabilizacije fiktivnih prostora evropskog humanizma, koja je svoju kulturu, svoje identifikacione vrhunce izvrgla eksponencijalnom rastu novca i materijalnih sadržaja, te katastrofalnoj inflaciji moralnih podbačaja. Po tome obojica pripadaju istoj krvnoj grupi, ali sa različitim, dispartnim književnim predznacima: Selin je bio antisemita i desničar prohitlerovske provenijencije, a

Bjernebue moderni hipi koji traga za korenima alternativnog društva (nije li skriveni protestantski gradić više nego uočljiv oblik jednog takvog bekstva?). Svet koji ovi pisci slikaju kod obojice ima приметne tragove, ako ne i inspiracije Bošovim i Brojgelovim fantastičnim slikama zemaljskog pakla u prvom redu, i možda je kvalitativno poređenje ovih pisaca minimalno na štetu Bjernebuea samo u jednom smislu. Selin se, za razliku od njega, kloni sentencioznosti, koja kod Bjernebuea postaje gotovo opsesivna potreba za jednom vrstom iskustvenog rezimea, ali i filozofske bespogovornosti.

Treniran kao akrobata da izbegava stvarnost, Bjernebue je majstor segmentizacije i parcijalizacije. Njegova proza gotovo da nije narativna, ona to svakako nije u smislu linearne naracije, a njena sekvencijalnost umnožava ove situacije sve do lančanog niza koji ih zapravo objedinjuje u reflektivni sistem.

Nazvati njegovu bespoštednu kritiku zapadnog sveta mizantropičnom bilo bi veoma pogrešno jer su njeni mehanizmi denuncijacije zapravo mehanizmi sa duboko humanim povodima. Ako je Bjernebuea moguće dovesti u vezu sa Tomasom Bernhardom, a jeste, on je to u prvom redu upravo zbog oštrice koju je uperio u sistem, ali se on od Bernharda razlikuje po širini opsega svoje kritike. Bernhard se (ipak!) obračunavao sa malograđanskim, provincijalnim svetom austrijske moralne bede i žabokrečine kojoj su ton davali malograđanski talog i derivirani ostaci nacističkog poltronstva. Bernhardovo kategorično „ne” austrijskom društvu u principu nema analogije u evropskom književnom prostoru novijeg doba, ali je Bernhard jedinstven, pa i prepoznatljiv ne samo po radikalnosti

svoje kritike nego pre svega po radikalnosti i neponovljivosti svog književnog stila, koji polazi od premise da je stil zapravo vrhunac spoznaje o mogućnostima upotrebe jezika. Bjernebue i po tome pripada istom bratstvu, i ako kao vrstan stilista on za sada nije porediv sa Bernhardom, to nije zato što bi takvo jedno poređenje bilo nemoguće, nego zato što je, za razliku od Bernharda, koji je u međuvremenu postao pojam, znatno manje prisutan i poznat u književnim prostorima kako srpske, tako i nekih drugih sredina u kojima je Bernhard nedodirljiv.

Jens Bjernebue je, neosporno, veliki pisac. O tome govori ne samo njegovo književno umeće nego pre svega širina njegove vizije. Iskustvo eminentnog evropskog intelektualca kojeg nisu korumpirali književnom slavom i blazirali limitima malograđanske uskožrudosti, značaki je pretočio u svoje književno delo, koje je po mnogim značajskim aspektima danas književni svetionik.

Moralne hridi savremenog sveta, gde se svetlo tog svetionika primetno ukazuje, pokazuju da nam spasonosne obale još uvek izmiču i da je Bjernebue važna karika u ovom spoznajnom procesu.

Ako je život i završio na poziciji simpatizera terorista, smatrajući Bader–Majnhof grupom liberalističkih performansi, i ako je smrt Ulrike Majnhof samo politička farsa koja je neposredno prethodila njegovom samoubistvu, Bjernebue je ipak stigao, možda u poslednjem času, da postavi najvažnije od svih pitanja: „Šta je to u okrutnosti što poziva na smeh?”

Miroljub Stojanović

*Doch in dir ist schon begonnen
was die Sonnen übersteht¹*

¹ *Ali u tebi se već začela lepota / koja će i Sunca nadživeti* – R. M. Rilke, *Buddha in der glorie* (*Buda u svom sjaju*). (Sve napomene u tekstu su redakcijske.)

GRADOVI

Tokom mog sad već višegodišnjeg službovanja na mestu sudskog poslužitelja nisam mogao da ne steknem izvestan pogled na život. Skitalački i raznovrstan život koji sam vodio, godine koje sam dočekao i mnoštvo raznolikih ljudi koje sam upoznao, ukratko: silna iskustva koja sam tokom vremena prikupio poslednjih godina su se isfiltrirala i razjasnila u svakodnevnom boravku na sudu.

Oduvek sam posedovao neobičnu sposobnost da se prilagodim najrazličitijim sredinama, bez obzira na siromaštvo, bogatstvo, jezik, narodnost, rasu ili religiju – širom sveta, od Afrike do Kanade, u Njujorku, Moskvi, Lenjingradu, Londonu, Parizu i Napulju. Svuda sam sretao ljude, od obale Severnog ledenog do ekvatora, od Montreala do sibirskih stepa: to je moj svet. Često mi se činilo neverovatnim koliko toga par ljudskih očiju može da vidi, jer sam dugo mislio da sam već kao mladić upio više utisaka i video daleko više nego što ljudska svest može da obradi. Sve je u meni bilo kaos i tama – nasilni i divlji, prejaki čulni opažaji bez pojmova. Bez pojmova, naravno, naši opažaji ostaju „sirova iskustva”, nisu podređeni jasnoći, redu i disciplini misli. Moj život je godinama bio dugo putovanje kroz Zemlju haosa.

To se promenilo tek kad sam dobio posao sudskog poslužitelja, kad sam život mogao da posmatram rasprostrt kao logičnu šahovsku tablu, u velikim, složenim mustrama i slikama. Moje prisustvo na sudu, u svakodnevnoj pravdi – ili tačnije, u svakodnevnoj *nepravdi* – postupno je u meni budilo snagu koja je uvela red i smisao u Zemlju haosa.

Moje strpljivo prisustvo u sprovođenju nepravde, moje ćutanje pred nepravdom, moja sposobnost da *tolerišem nepravdu* – ne samo sopstvenu nego i tuđu – pretvorili su se tokom svih tih godina u veliku snagu. Naravno, to se dogodilo jer ni na trenutak nisam izgubio sposobnost da patim pred svim tim sveprožimajućim nepravdama. Svakodnevno dugogodišnje posmatranje nepravde kao životnog principa postupno je menjalo moj celokupni stav prema životu. Od lutanja Zemljom haosa, dakle po dnu nepreglednog pejzaža, gde nisam video dalje od najbližeg brda, polako sam se uzdizao nekakvom duhovnom levitacijom, sve dok pod sobom nisam ugledao krajolik – geografsku kartu, kartu sveta, podeljenu na kontinente, zemlje, planine, doline i ravnice, na mora i reke.

Ta izuzetno skromna služba u sudnici, ne kao član porote, ne kao naoružani čuvar, ne kao advokat ni sudija, čak ni kao branilac, reporter ili svedok – *čak ni kao najniži, najbedniji od svih: čak ni kao optuženi!* – već kao jedan sasvim beznačajan pojedinac, kao sudski poslužitelj, čovek koji nosi zapisnike, čisti podove, obavlja zadatke i puni mastionice, stavlja prazne papire i dodaje plašt i periku sudijama, nikad se ni o čemu ne izjašnjava, nego je prosto-naprосто onde – na tom poslu su u meni polako, s godinama, počele da se oblikuju velike i međusobno povezane slike.

Ja sam rođeni sudski poslužitelj.

Smisao mog života je da budem u sudnici dok postupak traje. I ovde unutra, u toj maloj, polumračnoj i sumornoj, starinskoj sudnici, ovde se život stalno iznova razmotava preda mnom, Zemlja haosa se večito iznova rađa: mastilo, zapisnici, sudbine. Sve strasti, sve osobine, i one najniže i one najplemenitije, ovde unutra su sve potčinjene istoj, večitoj, hladnokrvnoj i svetoj nepravdi.

*

Ja sam sudski poslužitelj u Hajligenbergu, u ovom alpskom gradiću, u ovoj maloj kneževini. Visoke planine okružuju dolinu u kojoj gradić leži i u celom kraju sve kuće i sve ograde izgrađene su od istog sivog kamena. Ceo grad je takav. Ni palata pravde, u kojoj svakodnevno služim, nije izuzetak: i ona je od istog kamena.

Za ljude koji žive u dolini teško se može reći da ih ispujava Sveti duh. Za razliku od moćnih planinskih vrhova i večnih glečera, oni nisu izrasli u veličine. Ne misle široke i jasne misli. Ljudi ovde, u provincijalnim gradićima, u dolini ili dole u krčmi čiji sam stalni gost i u kojoj redovno ispijam čašice zaborava, ljudi su bez pesme, bez folklora, muzike, plesa. Imaju kapelice, ali ne i religiju. U isti mah oni su na svoj način bistri, gotovo inteligentni. Lukavi su. Žive u svojoj dolini i imaju planine i večnost oko sebe. Ponekad razmišljaju. Vidi im se to u očima. Tada računaju. Sabiraju ili oduzimaju u glavi. Najlukaviji množe ili čak dele. Ljudi su ovde, istinu govoreći – da, istinu: na izvestan način i do određene mere – poprilično nalik na lemure.

Kad čitaju, oni ne proučavaju Kabalu, Vede ili Psalme. Oni čitaju svoje štedne knjižice. Ili kad zatreba, zakone – da saznaju kako mogu da naude komšiji. Svi su u sukobu sa svima, ali se ipak na čudnovat način drže zajedno. To je jedan lemurski odnos. Proizveli su sudije i čak lekare, inženjere da i ne spominjemo. Ali ne odmaraju se tako što čitaju Dantea.

Kao što rekoh, nemaju folklor.

Ipak, oni čine sve da održe ravnotežu i brojčano stanje u svetu. Oni su krdo malih, rutavih medveda.

U njima nema ni trunke nevinosti. Spremni su da urade bilo šta na štetu drugih. Istovremeno, oni su izvrsni skijaši i zimi se na kablovima penju uz obronke planina, visoko gore – zatim se spuštaju sve do dna doline. I tako bez prestanka. To traje nedeljama i mesecima – gore pa dole. I to im pričinjava radost, ali oni nisu radosni.

Ja sam, naravno, potpuno podređen njima i, kad ih ogovaram ovako podlo, to je jednim delom zbog zavisti i zlobe. Sposobni su za svoju korist, ali meni naplaćuju previsoku stanarinu. Uvek mi na prevaru uzmu previše od moje bedne plate. Svi žele deo onog što zaradim. I ja plaćam. Varaju me gde stignu, na vinu, na mesu, siru, na računu za struju. Poreska uprava dvaput proverava moje prihode kako bi mi naplatili što više poreza. Stavljaju tuđe prihode na moje ime jer svi smatraju svojim neprikosnovenim pravom da se bogate na račun drugih. Dešava se da ljude ubijaju na lukave i bolne načine samo da bi se zabavili i skratili vreme. No njihovi sudovi ih oslobađaju.

Naravno da ima izuzetaka, ali uglavnom je tako.

I ovde, u ovoj alpskoj dolini sam ja, pomorac i skitnica, pevač, vesnik apokalipse i muzikant – ja, od svih ljudi! – postao sudski poslužitelj.

Ako uspem da se setim, uskoro ću vam reći kako se zovem. Nije lako, ali s vremena na vreme mi pomalo nedostaje da se setim svog imena, a onda mi opet ispari. Ali imam ime. A to što ne mogu da ga se setim posledica je dugogodišnjeg lutanja. Inače pamtim mnogo toga.

Prvo ću pripovedati o dugom putovanju kroz Zemlju haosa.

Trajalo je četrdeset godina, kao lutanje Izraelaca u pustinji.

Ovih dana ću napuniti četrdeset šest godina, a brada mi je osedela.

Kucnuo je čas istine.

Moguće je, naravno, da čovek mora da zađe u doba kad mu brada posedi da bi mogao da govori istinu. A možda je i drugačije: možda čovek postane prestar da bi mogao da pronalazi izgovore, prestar da bi se pretvarao, prestar da bi više lagao. Ovde u ovoj alpskoj dolini moje ime je poznato, odnosno moj nadimak, naravno ne moje pravo ime, kog ne mogu da se setim – nadimak dosta zloglasan i zloban svakako, jer moje pravo ime niko ne zna, iako se nalazi u zapisnicima, na požutelom i poprilično krtom papiru, napisano mastilom koje s vremenom bleđi, ali koje će ipak još izdržati. Poenta je u tome da je moje ime poznato u dolini i da sam zašao u određeno doba – i da je kucnuo čas istine. Mislim da je ovako i Sokrat izgradio svoju dijalektiku za odbranu kad su ga, nakon što je osuđen, a pre pogubljenja, prijatelji nagovarali da laže ili pobjegne. On se izjasnio ovako nekako:

„Ne”, rekao je, „ne mogu. Još u ovim godinama i s tako poznatim imenom!”

Čoveku je potrebna dijalektička nadgradnja da bi govorio istinu, i on je to znao. Ona je čoveku potrebna i da bi umro, jer su ove dve stvari povezane: uz svaku istinu visi nekakav vonj smrti, nešto od besramnosti smrti. Uostalom, i laž ima svoj odnos prema smrti. Niko to ne zna bolje od mene koji sam toliko lagao. No to je već druga priča. Nije to tolika katastrofa jer se laž može ispraviti, može se korigovati novom laži, ona nije konačna i apsolutna. Ali zato *istina* – jednom kad izađe na videlo, neizbežna je – ona je brat smrti.

Sigurno jedva čekate da saznate kakav sam čovek i kako izgledam. Ja sam, dakle, sudski poslužitelj, te je zato moje ime dobro znano u ovoj alpskoj dolini. Obično za sudske poslužitelje postavljaju ljude koje je lako primetiti i koji ne mogu biti od koristi ni za šta drugo. Stvar je, naime, u ovome: za sudskog poslužitelja se bira čovek karakterističnog izgleda, koji je inače beskoristan. Najčešće se izabere neki seoski idiot koji živi blizu ili pak radno nesposobni kreten iz grada, po mogućnosti iz dobre porodice, jer on treba da ima samo jednu osobinu – čvrst i pošten karakter, tako da ne pije mastilo i ne krade toalet-papir i da se dobro stara o sudijskoj odori i za to da sapun bude na pravom mestu u toaletu. Tih, kakav jesam, dobro sam se uklopio u tu sliku.

Prosečne sam visine, ne previše krupan, ali snažne građe. Crnomanjast sam, tačnije smeđe puti i kose crne kao ugalj, iako je brada, kao što rekoh, počela vidno da sedi. Malo vučem jednu nogu zbog stare prostrelne rane i dubokog uboda nožem (začudo) u istu nogu. Na truhu,

ispod pupka, takođe imam veliki ožiljak. Tokom godina su mi izbili tri prednja zuba i odavno imam dve prelomne rane u šakama. Na desnoj šaci sam slomio košćicu u dlanu, a drugom prilikom na levoj prstenjak (u sličnoj situaciji). Ta dva preloma nisu tako opasna jer su s vremenom zarasla, premda oba malo ukrivo. Gore je sa slomljenim zubima jer oni neće opet izrasti, nego ih zubar mora zameniti veštačkim.

Prvi zub mi je izbio jedan pijanac pre mnogo godina, a drugi se susreo sa svojom sudbinom u automobilskoj nesreći na nekoj cesti negde u Francuskoj. Treći zub sam izgubio za vreme Međunarodnog susreta sindikata u Marselju jer je nas nekoliko napustilo sastanak, otišli smo u bordel i pili rakiju sve dok se nismo potukli sa svodnicima, te na kraju završili u pritvoru. U stanici sam rekao da sam sudski poslužitelj, na šta su mi policajci izbili zub i šutirali me kao fudbalsku loptu dok sam ja ležao na podu i citirao Sokrata: *Zar ne znate da čovek poput mene zna budućnost da prorekne?*

Pre nego što mi je brada posedela, ustručavao bih se o ovome da govorim, ali sad je došao trenutak istine i prsti mi se već osećaju na smrt – zato će me danas više biti sramota što govorim laž, nego što govorim istinu. Ali ne znam jeste li stekli kakvu predstavu o meni. Dobio sam i trbuščić otkad radim kao sudski poslužitelj – ponekad nosim pomalo odrpanu odeću, a ni zube još nisam sredio jer sam postao ravnodušan prema takvim stvarima. Kad otvorim usta, vidite, dakle, da mi nedostaje pokoji zub. To se pogotovo vidi kad jedem kokoš ili kad se smejem. Mada su i jedno i drugo sada retkost.

Jens Bjernebue
TRENUTAK SLOBODE

Za izdavača

Dijana Dereta

Izvršni urednik

Anja Marković

Lektura

Aleksandra Šašović

Korektura

Dijana Stojanović

Likovno-grafička oprema

Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-148-7

Tiraž

1000 primeraka

Beograd 2017.

Izdavač / Štampa / Plasman

DERETA doo

Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd

tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078

www.dereta.rs

Knjižara DERETA

Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.113.5-31

821.113.5.09-31 Бјернебуе Ј.

БЈЕРНЕБУЕ, Јенс, 1920–1976

Trenutak slobode : hajligenberški rukopis / Jens Bjernebue ; prevod s norveškog Ratka Krsmanović Isailović. – 1. Deretino izd. – Beograd : Dereta, 2017 (Beograd : Dereta). – 235 str. ; 21 cm. – (Biblioteka XX vek / [Dereta])

Prevod dela: Frihetens øyeblikk / Jens Bjerneboe. – Str. I–VIII: Svet je moj doručak ili: Svet kao volja i bestijalnost / Miroљub Stojanović. – Tiraž 1.000.

ISBN 978-86-6457-148-7

а) Бјернебуе, Јенс (1920–1976) – „Тренутак слободе”

COBISS.SR-ID 245203468